

Twee winters op Groenland

Beschrijving

Tijdens deze tropische dagen (juni 2025) is het wellicht verkoelend om wat te lezen over expeditie in *Groenland*, richting *Noordpool*. Een minder bekend verhaal is dat van *Ejnar Mikkelsen*, een Deense poolonderzoeker en auteur, bekend om zijn expeditie in Groenland en zijn inzet voor de Deense soevereiniteit over het eiland.

Ejnar Mikkelsen

Ejnar Mikkelsen werd op 23 december 1880 geboren in *Jutland* en maakte vanaf zijn veertiende zijn eerste zeereizen. Verhalen over poolexpedities interesseerden hem zeer. Hij wilde zelf ook dolgraag zo'n expeditie ondernemen. Op 16-jarige leeftijd liep hij van *Stockholm* naar *GÅlteborg* (ongeveer 515 kilometer) om de reiziger Zweedse ballonvaarder *Salomon August Andree*¹ over te halen hem mee te nemen op zijn reis per luchtballon naar de geografische noordpool. Mikkelsen smeekte om mee te mogen op deze noodlottige missie, maar gelukkig voor hem zei Andree nee. Allen kwamen om.

Mikkelsen slaagde hier niet in. Wel mocht hij in 1900 deelnemen aan de Deense *Amdrup*-expeditie naar Groenland. Daarna nam hij van 1901 tot 1902 deel aan de *Baldwin-Ziegler*-expeditie naar *Frans Jozefland* en leidde hij van 1906 tot 1908 een Engels-Amerikaanse poolexpeditie. Tijdens deze expeditie werden enkele honderden kilometers per slee over het ijs van de *Beaufortzee* afgelegd. Ejnar Mikkelsen stelde vast dat er zich geen land bevond ten noorden van Alaska en beschreef de expeditie in zijn werk *Conquering the Arctic Ice* (1909).

Einar Mikkelsen vlak voor zijn expeditie

Memorabele expeditie

Een van Mikkelsens meest memorabele tochten is de expeditie die liep van 1909 tot 1912. De Deen reisde toen naar noordoost Groenland om de verloren kaarten en dagboeken van de ontdekkingsreiziger *Ludwig Mylius-Erichsen*² te vinden. Deze waren rond 1907 verloren gegaan. Mikkelsen vond de kaarten en de dagboeken, maar toen hij terugkeerde naar de kust bleek zijn schip te zijn verwoest door het ijs en de achtergebleven bemanningsleden vertrokken in een zeilbootje.

Mikkelsen bracht samen met zijn ingenieur *Iversen* gedwongen twee winters door op Groenland. Na twee jaar werden ze uiteindelijk gered door een Noorse zeiler. Mikkelsen beschreef deze expeditie in het werk *Lost in the Arctic* (1913).

Het verhaal van Mikkelsen

Verhalen over ontdekkingsreizen staan altijd vol van extreme ontberingen, zowel fysiek als mentaal. *“Seksueel en sociaal moet de poolreiziger besluiten om uitgehongerd te worden”*, schreef de Britse poolreiziger *Apsley Cherry-Garrard*³, herinnerend aan de isolatie die hij in *Antarctica* ervoer.

In 1906 vertrok een Deense expeditie onder leiding van *Ludvig Mylius-Erichsen* om de noordoostkust van Groenland te verkennen en meer dan zes breedtegraden te verkennen. Einar Mikkelsen was geen lid van die expeditie, maar net als vele anderen die geïnteresseerd waren in poolexpedities, wachtte hij op nieuws over de ambitieuze expeditie.

In 1908 vernamen Mikkelsen en de rest van de wereld dat Mylius-Erichsen en twee metgezellen, luitenant *Hoeg Hagen* en een Inuit genaamd *Jorgen Bronlund*, allen omgekomen waren. Bronlund, de laatste overlevende, had een vaste depot bereikt voordat hij stierf. Op zijn lichaam droeg hij een verslag van de strijd van de groep. De meeste dagboeken en observaties van de expeditie waren echter achtergelaten en verdwenen.

Ejnar Mikkelsen was vastbesloten ze terug te vinden en het werk te bewaren waarvoor de drie mannen waren gestorven.

De Alabama zet koers

Mikkelsen was al sinds zijn veertiende op zee en had al verschillende poolexpedities achter de rug, dus zijn geloofwaardigheid was ijzersterk geworden en toen hij zich aanmeldde om een expeditie te leiden naar de overblijfselen van de Erichsen-groep, kreeg hij brede steun. Gefinancierd door de Deense overheid en de rest door particuliere bijdragen, kocht hij in 1909 een kleine sloep genaamd de *Alabama*. Deze sloep was niet bedoeld voor het ijs, maar werd desalniettemin volgeladen met voorraden voor 18 maanden. Naast Mikkelsen bestond de kleine bemanning uit slechts zes anderen: luitenant *Wilhelm Laub* van de Royal Navy, luitenant *C.H. Jorgensen* van de infanterie, timmerman *Carl Unger*, monteur *Aangaard* en de stuurlieden *Hans Olsen* en *Georg Paulsen*. Ze vertrokken op 20 juni 1909.

De ene tegenslag na de andere

Het begon slecht. Het weer was slecht en de sledehonden waren ziek. Een voor een gingen ze dood, en toen Mikkelsen een dierenarts vond, gaf hij aan dat de dieren ten dode opgeschreven waren. Met tegenzin lieten de mannen de overgebleven zieke honden inslapen. Gelukkig was Mikkelsen bevriend met de mensen van het nabijgelegen eiland *Ammassalik*, die hij tijdens de Amdrup-expeditie had ontmoet. Hij kocht 47 gezonde honden van hen, maar de tussenstop vertraagde de aankomst van de expeditie in *IJsland*.

Intussen was de monteur Aagaard ziek geworden, zoals Mikkelsen het voorzichtig uitdrukte. In werkelijkheid kampte hij met een alcoholverslaving, wat hem duidelijk ongeschikt maakte voor de reis. Ze zetten hem af in een klein IJslands dorpje en telegrafeerden vervolgens naar het nabijgelegen marineschip *Islands Folk*. Waren er vrijwilligers die verstand hadden van een motor? Ze stuurden hun enthousiaste assistent-machinist, een jongeman genaamd *Iver Iversen*.

Zijn aanstelling was zo kort van tevoren dat hij geen kans had om regelingen te treffen of afscheid te nemen van zijn dierbaren. Nadat de personeelszaken waren opgelost, nam de *Alabama* afscheid van de *Islands Folk*, en daarmee ook van de wereld die ze kenden. Ze zetten hun tocht voort naar de koude noordelijke wateren. Het slechte weer bleef hen parten spelen. Eind augustus zat de *Alabama* vast in het ijs bij *Shannon Island*, zo'n 300 km van waar Erichsens gezelschap de winter had doorgebracht.

Erbarmelijk werk

Voordat de winter echt begon, vertrok Mikkelsen met Iversen en Jorgensen voor een eerste verkenningstocht. Sleen in de herfst, gaf hij toe, was erbarmelijk werk en ze verloren verschillende honden. Ze bereikten echter wel hun doel: het depot op *Lambert's Land*, waar Jorgen Bronlund was overleden. Zijn lichaam was er nog steeds, geconserveerd door de arctische kou, en ze zochten het af

naar aanwijzingen. Alle gegevens die hij bij zich had, waren al verzameld, dus begroeven ze hem plechtig en trokken verder.

Het kleine gezelschap splitste zich op om de omgeving te verkennen, op zoek naar Erichsens laatste kamp, â??â??zonder succes. Met de naderende winter en de beperkte voorraden keerden ze terug. Na een moeilijke reis â?? ze raakten door hun voedsel en brandstof heen en verloren veel honden â?? voegden ze zich weer bij de Alabama-bemanning in hun winterkwartier op Shannon Island. De bemanning bracht de winter zo goed mogelijk door, wist zich warm en gevoed te houden en raakte niet vergiftigd door bedorven voedsel. Dat is het toppunt van luxe tijdens een poolexpeditie.

Jorgensen raakte echter ernstig bevroren en in het voorjaar was hij nog steeds niet fit genoeg om te sleeën. Hoewel zijn plaatsvervanger buiten dienst was, zette Mikkelsen door. Luitenant Laub, Olsen en Poulson zouden hem en Iversen vergezellen voor de eerste etappe.

In het spoor van Mylius-Erichsen

De reis verliep traag. Het weer was nog steeds zo slecht, en ze hadden zoveel gewicht aan voorraden en zo weinig gezonde honden over dat ze in etappes moesten reizen. Voor elke kilometer die ze vooruitkwamen, moesten ze drie kilometer afleggen. Hoewel ze niet zo ver waren gekomen als ze hadden gehoopt, namen Iversen en Mikkelsen op 10 april afscheid van hun drie metgezellen. Ze zetten hun reis voort, terwijl de andere drie terugkeerden naar het schip. Wetende dat ze de Alabama misschien niet zouden terugvinden voordat het schip uit het ijs was bevrijd en kon ontsnappen, schreef Mikkelsen een geruststellend bericht aan zijn voormalige kapitein, Amdrup. *Als ze niet met de Alabama zouden terugkeren, schreef hij, was er geen reden tot bezorgdheid. Hij en Iversen zouden een passerend schip vinden om hen naar huis te brengen. Hij schreef ook dat er geen reden was om een â??â??hulpmissie te sturen. Elke poging om hen te vinden zou als zoeken naar een speld in een hooiberg zijn.*

Iversen en Mikkelsen bleven noordwaarts worstelen. Nadat ze een stuk landinwaarts ijs, bezaaid met dodelijke kloven en onbegaanbare kliffen, hadden overgestoken, bereikten de twee de *Danmark Fjord*, met een aantal honden achter zich aan. Daar begonnen ze de voetsporen van Erichsens verloren groep te volgen. Eind mei vonden ze een steenhoop en de overblijfselen van een kamp, â??â??met een briefje dat Erichsen had achtergelaten. Het was hartverscheurend optimistisch: ze hadden honger geleden en gevochten, maar hadden onlangs wild gevonden en hoopten hun schip binnen zes weken te bereiken door de kust te volgen.

â??Arme kerels,â? riep Iversen hardop uit. *â??Zo blij en hoopvol hier â?? en toen â?? wat ze allemaal voor het einde moeten hebben meegemaakt!â?* Een paar dagen later bereikten ze een tweede cache en vonden nog een bericht. Wat daar geschreven stond, zou dienen als antwoord op het mysterie van Erichsens dood. De lichamen van Erichsen en Hogan werden nooit gevonden.

Het niet-bestaande Pearykanaal

De brief beschreef op aangrijpende wijze de strijd van de expeditie, maar wat Mikkelsen het meest trof, was een geografische onthulling: *â??Het Pearykanaal bestaat niet.â?*

*Robert Peary*⁴ was een Amerikaanse ontdekkingsreiziger die vooral bekend was omdat hij de Noordpool **niet** had ontdekt. â??â??Tijdens een eerdere expeditie naar Groenland in 1892 had hij een lange strook van de kust in kaart gebracht. Op deze kaart plaatste hij een zeekanaal dat *Pearyland*

scheidde van het vasteland van Groenland.

Volgens zijn verslag had hij het hele kanaal, en zelfs een aantal eilanden erin, waargenomen vanaf een uitkijkpunt op *Navy Cliff*. Deze vermeende ontdekking van de noordpunt van Groenland en het land daarachter maakte Peary in eerste instantie beroemd.

Tegenwoordig geloven veel historici dat Peary opzettelijk loog over zijn ontdekking. Een van de mannen die hem vergezelde, een gerespecteerd ontdekkingsreiziger genaamd *Eivind Astrup*, hield vol dat Groenland zich ver voorbij *Navy Cliff* uitstrekte. En er was geen kanaal. Maar de officiële steuning ging naar de politiek slimme Peary. Helaas pleegde Astrup in 1896 zelfmoord, op slechts 24-jarige leeftijd, voordat zijn gelijk kon worden bewezen. Peary's observaties vormden de basis voor de kaarten die zowel Erichsen als Mikkelsen hadden gebruikt, en beide partijen hadden hun plannen gebaseerd op het bestaan van een open waterweg. Die waterweg, legde Mikkelsen uit, zou hen in staat hebben gesteld de beschaving veel sneller te bereiken dan een reis langs de oostkust van Groenland. Erichsens groep had hetzelfde probleem ondervonden, en dat had waarschijnlijk bijgedragen aan hun dood.

Het doel van de expeditie was nu in ieder geval bereikt. Mikkelsen en Iversen konden de lange weg naar huis overdenken, wetende dat ze tenminste de belangrijke ontdekkingen van Erichsen, Hogan en Bronlund hadden teruggevonden.

Een wanhopige tocht

De Alabama was meer dan 1200 km verderop. Het seizoen was vergevorderd. Ze hadden nog maar zeven uitgeputte honden over en bijna geen eten. Naarmate de honden verder verzwakten, voelde Mikkelsen ook zijn krachten afnemen. Begin juni kon hij niet meer lopen. Hij had last van spierpijn, gezwollen gewrichten en donkerpaarse kneuzingen over zijn hele lichaam. Iversen hielp hem op de slee en liet het grootste deel van hun overgebleven spullen achter, zodat hun zwakke honden Mikkelsen konden trekken. Hoewel hij het aanvankelijk niet wilde toegeven, had hij scheurbuik gekregen.

Iversen bleef opgewekt en toen ze naar het zuiden trokken, vonden ze wild en oude voedselvoorraden. De vitamine C in het verse vlees hielp Mikkelsen, die al snel kon lopen. Maar voor de meeste honden was het te laat en waren er al snel nog maar drie over. Dat aantal werd twee na de dood van *Girly*, Mikkelsens lievelingshond. Hoewel ze al een tijdje ziek was, wilde hij haar niet laten inslapen zoals hij anderen had laten doen, en ze had op de slee gereden. Maar uiteindelijk slachtten ze *Girly* af en voerden haar aan de laatste twee honden. Mikkelsen schreef dat hij wenste dat hij haar fatsoenlijk had kunnen begraven, met een grafsteen met de tekst: *“Hier ligt Girly haar korte leven van trouwe en onvermoeibare dienstbaarheid is ten einde.”*

Achtergelaten

Iversen werd ook zwak en ziek naarmate ze verder trokken. Uiteindelijk werden ze gedwongen alles achter te laten – zelfs tenten, slaapzakken en dagboeken – in een laatste poging om Alabama te bereiken. Op 19 september bereikten ze haar. Maar wat een triomf had moeten zijn, werd een bittere teleurstelling. Ze was door het ijs vergaan en de andere vijf mannen waren op een passerende zeehondenjager naar huis gegaan.

Het wrak van de Alabama, gefotografeerd door Mikkelson

De Alabama Cottage

Hun schok was verwoestend, verdovend. Geen van beiden vloekte of sprak zelfs maar. *â??Zo zelfverzekerd waren we,â??* schreef Mikkelsen weemoedig, *â??en nu zo volkomen alleen en hulpeloos.â??* Mikkelsen en Iversen bouwden een kleine hut van het wrak van het verloren schip. Met de resterende voorraden van de Alabama liepen ze geen direct gevaar om te verhongeren. De kleine, met zeildoek bedekte hut zou hen behoeden voor bevriezing.

Zonder kolen moesten ze de restanten van het schip langzaam in stukken snijden en verbranden. Zelfs toen kwamen de temperaturen in de hut zelden veel boven het vriespunt. Iversen nam het op zich om als kok te dienen. Hij was niet getalenteerd, en het beste wat over hun dieet gezegd kon worden, was dat het genoeg was om van te leven. Afgezien van dagelijkse ruzies met de buren â?? een familie poolvossen die hun restjes stalen â?? verliep de winter zonder noemenswaardige gebeurtenissen.

Een derde winter

Zodra de winter was aangebroken, begonnen ze aan een sleetocht. Het was geen poging tot zelfredding, maar een tocht om hun logboeken op te halen, die ze hadden achtergelaten tijdens hun wanhopige poging om de Alabama terug te krijgen. Een ijsbeer had hun depot ingebroken en Mikkelsen's dagboek opgegeten, maar de meeste logboeken, met hun belangrijke wetenschappelijke ontdekkingen, waren onaangetast. Ze keerden terug naar de Alabama Cottage, vol vertrouwen dat er binnen zes weken een schip zou komen aanvaren om hen op te halen.

Het paar adopteerde zelfs zes babyhaasjes en zette ze in een doos in hun hut. De verzorging van en het spelen met hen was een welkome afleiding van het wachten. Half augustus was er echter nog geen schip aangekomen. Ze moesten het vreselijke vooruitzicht onder ogen zien om nog een jaar in het Noordpoolgebied te moeten doorbrengen. Het ergste was dat hun brandstof opraakte. Ze brachten de herfst door met een reeks hectische tochten heen en weer vanaf een Amerikaans depot, waar ze ontdekten dat er een schip was gestopt dat hen op slechts 25 km afstand miste.

Toen ze eenmaal gesetteld waren, was de verveling weer allesoverheersend. Toen Mikkelsen kiespijn kreeg, was hij aanvankelijk blij, want het was tenminste iets nieuws. Ze besteedden elke dag uren aan het bestuderen van een boek met ansichtkaarten en het bedenken van achtergrondverhalen voor de mensen die erop stonden. Ze adopteerden ook een â??huisvosâ?? en noemden hem *Prut*. Het paar ondernam ontsnappingspogingen per boot en per slee, maar beide bleken onmogelijk. Wachten op redding en ondertussen proberen hun verstand te bewaren, was alles wat ze konden doen.

Onherkenbaar

Vroeg in de ochtend van 19 juli 1912 werd Mikkelsen wakker en zag Iversen, half aangekleed, door de kamer rennen om de kajuitdeur open te gooien. Mikkelsen keek verward toe toen Iversen â??*Goedemorgen!*â?? riep. Toen beseftte hij wat het betekende: na 28 maanden worstelen en wachten had een schip hen gevonden. De kleine Noorse walvisvaarder zette al snel acht mannen aan land. De bemanning staarde de twee ontdekkingsreizigers geschokt aan. De steward, die dacht dat ze gevaarlijke gekken waren, rende zelfs angstig terug naar het schip. Inderdaad, na meer dan twee jaar in de wildernis zagen Mikkelsen en Iversen er gehavend en wild uit.

Mikkelson (I) en Iversen vlak nadat ze gevonden waren

Maar na de eerste schok verwelkomde de bemanning het tweetal aan boord. Kapitein *Paul Lillenaes* beantwoordde geduldig al hun vragen over wat ze tijdens hun driejarige afwezigheid hadden gemist. Hun koning was overleden. Kranten speculeerden over hun levensonderhoud. Toen ze voet aan wal zetten in *Ålesund, Noorwegen*, was een journalist een van de eersten die hen begroette.

Mikkelsen had niets dan lof voor Iversen, de last-minute toevoeging die hem bijna drie jaar had bijgestaan. De ingenieur had echter genoeg van het avontuur en keerde nooit meer terug naar het Noordpoolgebied. Ejnar Mikkelsen daarentegen bracht de rest van zijn carrière reizend van en naar Groenland door. Zelfs na zijn dood blijft hij daar sterk aanwezig. Sinds 2007 patrouilleert een Deens schip met zijn naam in de wateren rond Groenland.

¹ **Salomon August Andrée** (1854-1897) was een Zweedse technicus en ballonvaarder, vooral bekend van zijn poging om met een luchtballon de Noordpool te bereiken.

² **Ludvig Mylius-Erichsen** (1872-1907) was een Deense schrijver, etnoloog en ontdekkingsreiziger uit Ringkøbing. Hij was vooral een ontdekkingsreiziger van Groenland.

³ **Apsley George Benet Cherry-Garrard** (1886-1959) was een Engelse ontdekkingsreiziger van *Antarctica*. Hij was lid van de *Terra Nova*-expeditie en wordt geprezen om zijn verslag van deze expeditie uit 1922, *“The Worst Journey in the World”*.

4 **Robert Edwin Peary** (1856-1920) was een Amerikaans ontdekkingsreiziger. Hij claimde in 1909 als eerste persoon de Noordpool te hebben bereikt, hetgeen tegenwoordig door velen als onwaarschijnlijk wordt gezien.

Datum aangemaakt
2025/06/21

default watermark